

WORLD POLITICS

Homepage: <https://interpolitics.guilan.ac.ir/>

Print Issn: 2383-0123

Online Issn: 2538-4899

The Influence of Russian-Speakers on Society and Government in Israel

Elaheh Koolae, Corresponding Author, Professor, Regional Studies, Faculty of Law and Political Science, University of Tehran, Tehran, Iran Email: ekolaee@ut.ac.ir

Samkhaniani, Fatemeh, Graduated in MA Regional Studies, University of Allameh Tabatabaee, Tehran, Iran. Email: pkavianifar3@gmail.com

Kavianifar, Peyman, Graduated in MA, Regional Studies, University of Tehran, Tehran, Iran. Email: fatemehsamkhaniani@gmail.com

Article Info

Article Type:

Reserch Article

Article history:

Received 2026/6/25

Accepted 2026/6/9

Published Online

2026/6/21

ABSTRACT

From the beginning of the Zionist movement, Russian Jews were prominent activists who helped found the Jewish state. They went to Palestine motivated by ideology and established new cities and agricultural communes, kibbutzim, in the land. The first wave of Israeli politicians, before and after the establishment of the Jewish state, founded two major political parties, the Labor Party and the Revisionist Party, and later the Likud Party. In the first decades of the Israeli state's formation, Russian Jews had a significant influence on its social and cultural fabric. The main question of this article is: what is the position and influence of Russian speakers in Israeli society and the state? The authors propose that Russian speakers are the most influential minority in the Israeli government. Putin has called Russia-Israel relations "unparalleled" and has described Israel as home to the largest Russian-speaking community. In this article, using a qualitative, descriptive-analytical approach, we examine the integration of Russian speakers in Israeli society and how this group's power is organized within the country's political, economic, and social structure.

Cite this Article: Koolae, E. , Kavianifar, P. and Samkhaniani, F. (2026). The influence of Russian speakers on society and government in Israel. *World Politics*, 15(1), 145-168. doi: 10.22124/wp.2026.33900.3678

© Author(s)

Publisher: University of Guilan

DOI: 10.22124/wp.2026.33900.3678

1. Introduction

Jewish immigration expanded under Gorbachev's policies, especially after the Soviet Union collapsed and 15 independent states emerged in 1992. In the 1990s, about 1 million Jews from the republics that survived the Soviet Union's collapse, namely Russia, Ukraine, and other former Soviet republics, immigrated to Israel. Another 600,000 immigrated to North America, Germany, and other Western countries. Ashkenazi Jews from Eastern Europe were present in the initial waves of Zionist immigration that prepared and established the Jewish state. They also created their own social and political organizations. A significant portion of Israel's political, military, and religious elite were either born in Russia or are descendants of the Soviet Union. The "Great Wave" of immigration in the 1990s coincided with Israel's recognition of multiculturalism, which strengthened public and legal institutions in Russian society. This policy contributed to the formation of a distinct identity among Russian-speaking people. The main condition for the development of the culture of Russian-speaking immigrants was their concentration in a small number of cities. One of the main factors strengthening the culture of Russian-speaking Jews is the status of the Russian language in Israel and its importance in the country's media. Russian has created a strong bond within the Russian-speaking community. The Israeli Ministry of Higher Education and Integration also takes a lenient approach to Russian use in government institutions and the media. Russian is the third language in Israeli school curricula. The paper's main question is: What position and influence do Russian speakers have in Israeli society and government? The authors hypothesize that Russian speakers are the most influential minority in the Israeli government due to their social, economic, and political influence.

2. Methodology

In this article, the authors use a qualitative, descriptive-analytical approach to examine the integration of Russian speakers in Israeli society and how this group organizes its power within the country's political, economic, and social structure.

3. Results and Discussion

The presence of the "Russian-speaking" population in Israel provides them with a distinct place and a platform to realize their potential in Israeli society. Russian-speaking Israelis, who make up 15 percent of the population, are the country's largest Jewish minority. This size suggests the group is a significant political force in Israel. In the years following the collapse of the Soviet Union, about 1.9 million Jews immigrated to Israel from the Russian Federation and the countries that emerged from the collapse. About 900,000 Russian speakers now live in the country. According to some estimates, about a third are from Russia and a third from Ukraine. The rest are from Central Asia, the Caucasus, Belarus, Moldova, and the Baltic states. Immigrants from the former Soviet republics have made Russian the third most dominant language in Israel. One of the main factors strengthening the culture of Russian-speaking Jews is the status of the Russian language in Israel and its

importance in the country's media landscape. Russian has created a strong bond within the Russian-speaking community. The Israeli Ministry of Higher Education and Integration also takes a lenient approach to Russian use in government institutions and the media. Russian is the third language in the Israeli school curriculum. In keeping with the common Russian tradition, literary magazines serve not only as a mirror of the literary scene but also as a medium for social and political discourse. Russian print media are not the only means of mass communication for immigrants. The popular Russian radio station Reka launched in 2002. In 2003, a Russian television channel called Israel Plus, also known as Channel 9, was created in Israel, alongside Russian-language channels broadcast from the Russian Federation or the United States. Many of its programs include Hebrew subtitles. The immigration of Russian-speaking Jews has also transformed art and culture in Israel. The country has experienced significant enrichment in theater, ballet, classical music, art, and literature, especially in the 1990s. Immigrants played a major role in developing Israel's high-tech sector. Many experienced, skilled engineers immigrated to Israel in large groups in the 1990s, and their arrival was instrumental in the growth of Israel's high-tech industries. Russian-speaking Jewish businessmen with enormous economic power operate across various networks, pursue complex interests, and operate on a transnational scale. Russian speakers also have the potential to play a meaningful role in the Israeli political system. Production projects on Russian soil with Israeli capital are considered very important and beneficial for both countries. Israel is also interested in such projects, since production costs on its territory are much higher.

4. Conclusion

Former Soviet citizens in Israel have formed a community with distinct characteristics. The Russian-speaking community in Israel has developed its own cultural and behavioral autonomy, marked by an isolated communication environment and distinct social relations. Their cultural life differs greatly from that of the Israeli population. Russian-speaking Jews have demonstrated strong economic potential. Half of the immigrants from the Soviet Union, and after its collapse, from Russia, Ukraine, and other surviving republics, had higher education. The presence of so many educated, skilled immigrants from the collapsed Soviet Union has been a key factor in strengthening Russian-Israeli relations. The war in Ukraine has challenged previous cultural and linguistic boundaries. Many families have reconsidered what it means to be "Russian" or "Ukrainian," and even whether to use Russian. In some families, teaching Ukrainian to children has become more important, and Russian has become a political and identity issue rather than a mere means of communication.

Keywords: Economy, Israel, Society, Russian-speaking, Russia.

سیاست جهانی

شاپا چاپی: ۲۳۸۳-۰۱۲۳
 شاپا الکترونیکی: ۴۵۳۸-۴۸۹۹

Homepage: <https://interpolitics.guilan.ac.ir/>

تأثیر روس‌زبانان بر جامعه و دولت در اسرائیل

الهه کولایی، نویسنده مسئول، استاد، گروه مطالعات منطقه‌ای، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران
 رایانامه: ekolace@ut.ac.ir

فاطمه سام خانیانی، دانش آموخته مطالعات منطقه‌ای، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران
 رایانامه: fatemehsamkhaniani@gmail.com

پیمان کاویانی‌فر، دانش آموخته مطالعات منطقه‌ای، دانشگاه تهران، تهران، ایران
 رایانامه: pkavianifar3@gmail.com

درباره مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی کلیدواژه‌ها: اقتصاد، اسرائیل، جامعه، روس‌زبانان، روسیه. تاریخچه مقاله تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۲/۶ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۳/۱۹ تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۳/۳۱	از ابتدای شکل‌گیری جنبش صهیونی، یهودیان روسیه از فعالان برجسته این جنبش بودند که با تلاش‌های بسیار، دولت یهود را بنیان نهادند. آنان با انگیزه‌های ایدئولوژیک به فلسطین رفتند و در این سرزمین شهرها و کمون‌های کشاورزی جدید کیوتسسیم برپا کردند. موج نخست سیاست‌مداران اسرائیلی پیش و پس از ایجاد دولت یهود که به زبان‌های روسی، ییدیش و لهستانی سخن می‌گفتند، دو حزب سیاسی بزرگ کارگر و تجدیدنظرخواه و سپس حزب لیکود را پایه‌گذاری کردند. در نخستین دهه‌های شکل‌گیری دولت اسرائیل، یهودیان روسیه بر بافت اجتماعی و فرهنگی آن تأثیر زیادی داشتند. رهبران اتحاد شوروی از تشکیل دولت یهود پشتیبانی کردند، ولی در مورد مهاجرت یهودیان روسیه با دولت اسرائیل اختلاف پیدا کردند. پس از فروپاشی اتحاد شوروی، بوریس یلتسین و سپس ولادیمیر پوتین با دولت و جامعه اسرائیل روابطی نزدیک برقرار کردند. پرسش اصلی این نوشتار این است که روس‌زبانان در جامعه و دولت اسرائیل چه جایگاه و تأثیری دارند؟ در پاسخ این فرضیه مطرح شد که روس‌زبانان به سبب جایگاه اجتماعی، نفوذ اقتصادی و سیاسی، قوی‌ترین اقلیت تأثیرگذار بر دولت اسرائیل هستند. پوتین روابط روسیه و اسرائیل را «بی‌مانند» و اسرائیل را خانه بزرگ‌ترین جامعه روس‌زبانان خوانده است. در این نوشتار با کاربرت روش کیفی با رویکرد توصیفی تحلیلی به درهم‌تنیدگی روس‌زبانان در جامعه اسرائیل و چگونگی آرایش قدرت این گروه در ساختار سیاسی، اقتصادی و اجتماعی این کشور می‌پردازیم.

استناد به این مقاله: کولایی، الهه، کاویانی‌فر، پیمان و سام خانیانی، فاطمه. (۱۴۰۵). تأثیر روس‌زبانان بر جامعه و دولت در اسرائیل. سیاست جهانی، ۱۵(۱)، ۱۴۵-۱۶۸. doi: 10.22124/wp.2026.33900.3678

© نویسنده (گان)

ناشر: دانشگاه گیلان

مقدمه

جامعهٔ روس‌زبان اسرائیل و مسائل گوناگون آن مانند سرشت روابط اجتماعی و فرهنگی اسرائیلی‌های روس‌زبان، عوامل مؤثر در شکل‌گیری هویت منحصربه‌فرد روسی‌اسرائیلی و مراحل تکامل جامعهٔ روس‌زبان در زندگی سیاسی، اجتماعی و اقتصادی اسرائیل، موضوع مطالعات و پژوهش‌های بسیاری در دهه‌های گذشته، به‌ویژه پس از فروپاشی اتحاد شوروی بوده است. نقش این جامعه در حوزه‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی اسرائیل از آن جهت برای ایران اهمیت دارد که هم روسیه و هم اسرائیل، در شمار دولت‌های مهم و اثرگذار بر امنیت ملی ایران شناخته شده‌اند. پرسش اصلی نوشتار این است که روس‌زبانان چه جایگاه و تأثیری بر جامعه و دولت اسرائیل دارند؟ در پاسخ این فرضیه مطرح می‌شود که روس‌زبانان به‌سبب جایگاه اجتماعی، نفوذ اقتصادی و سیاسی، قوی‌ترین اقلیت تأثیرگذار بر دولت اسرائیل هستند. در این نوشتار برای بررسی جایگاه روس‌زبانان در اسرائیل از روش کیفی با رویکرد توصیفی تحلیلی استفاده می‌کنیم.

در سه بخش به مهاجرت یهودیان، جایگاه کنونی روس‌زبانان و تأثیر آن‌ها بر تصمیم‌سازی یا تصمیم‌گیری در دولت اسرائیل می‌پردازیم. با مروری کوتاه بر پیشینهٔ روس‌زبانان اسرائیلی، عوامل اتحاد جامعهٔ روس‌زبان، چگونگی شکل‌گیری لابی‌ها و حزب‌های روس‌زبان در اسرائیل، جایگاه و اهمیت آنان را بررسی می‌کنیم. موضوع جمعیت بزرگ، فعال و درحال رشد یهودیان روس‌زبان و روند مهاجرت آنان به اسرائیل نخستین بخش این نوشتار است. در این بخش، نخستین موج ورود به اسرائیل در دههٔ ۱۹۷۰ و ابعاد مختلف این مهاجرت را با عنوان‌هایی مانند «عالیای کبیر» دههٔ ۱۹۹۰ و عامل‌هایی را بررسی می‌کنیم که هویت منحصربه‌فرد روسی‌یهودی را در میان نمایندگان این جامعه شکل می‌دهد. در این نوشتار بر هویت ویژهٔ این جامعه و عوامل مؤثر بر شکل‌گیری آن تمرکز می‌کنیم. بر ویژگی‌های جامعهٔ روس‌زبان اسرائیل، جنبه‌های گوناگون این موضوع مانند سرشت روابط اجتماعی در این جامعه و وضعیت زبان روسی در اسرائیل تمرکز می‌کنیم. مراحل اصلی تکامل هویتی جامعهٔ روس‌زبان در زندگی سیاسی اسرائیل و شکل‌گیری فضای رسانه‌ای روسی را نیز بررسی می‌کنیم.

با توجه به یافته‌ها، محلی‌سازی سرزمینی، حفظ محیط فرهنگی کشور مبدأ، شرایط ویژهٔ زبان روسی در اسرائیل و حضور آن در فضای رسانه‌ای اسرائیل، حفظ نمادهای خاص آنان و برنامهٔ توسعهٔ سیاسی اجتماعی از عوامل اتحاد این جمعیت است. از سوی دیگر، ظرفیت سیاسی «روس‌های اسرائیلی» از حوزه‌های مهم همکاری فدراسیون روسیه و اسرائیل است. نقش جمعیت روس‌زبان در همکاری دو

کشور بسیار اهمیت دارد. در این نوشتار، به عوامل پیدایش جامعه روس‌زبان در اسرائیل نیز می‌پردازیم. این موضوع به این دلیل اهمیت دارد که جامعه روس‌زبان کنونی موجودی مستقل در جامعه اسرائیل است و ویژگی‌های جداگانه خود را دارد. جامعه روس‌زبان در زندگی سیاسی اسرائیل جدید نیز جایگاه مهمی دارد. این جامعه با خارج از جمله با فدراسیون روسیه روابط گسترده‌ای دارد.

۱. پیشینه پژوهش

بیشتر آثار منتشرشده در زمینه موضوع این نوشتار، به روابط روسیه و اسرائیل پرداخته‌اند. برخی دیگر نیز بر تحولات جوامع یهودی روس‌زبان مروری تاریخی دارند. دیکی (۲۰۱۹) در کتاب «یهودیان در روسیه و اتحاد شوروی» پژوهشی تاریخی انجام داده و چگونگی حضور گروه نژادی یهود در خاک روسیه را از حکومت روسی با مرکزیت کی‌یف تا اتحاد شوروی بررسی کرده است. از دیگر کتاب‌هایی که شرایط یهودیان در روسیه را بررسی تاریخی کرده‌اند، کتاب پورات^۱ (۱۹۷۳)، «یهودیان در روسیه: چهار قرن گذشته»، کتاب روی^۲ (۲۰۱۶)، «یهودیان و زندگی یهودی در روسیه و اتحاد شوروی» و کتاب سندروویچ^۳ (۲۰۲۲)، «یهودیان اتحاد شوروی» هستند. این کتاب‌ها بیشتر درون‌مایه تاریخی دارند، درحالی‌که در این نوشتار جایگاه کنونی روس‌زبانان در اسرائیل را بررسی می‌کنیم.

برخی از پژوهشگران نیز به روابط رسمی دو کشور و پیامدهای سیاسی مهاجرت یهودیان از اتحاد شوروی به اسرائیل توجه کرده‌اند. از این‌گونه پژوهش‌ها می‌توان به مقاله کولایی (۲۰۰۲) «توسعه روابط فدراسیون روسیه و اسرائیل (با تأکید بر جمهوری اسلامی ایران)» و کتاب کولایی (۲۰۰۴) «علل و پیامدهای توسعه روابط فدراسیون روسیه و اسرائیل» اشاره کرد که از بررسی تاریخی عبور کرده و روابط روسیه و اسرائیل، ابعاد و پیامدهای آن برای جمهوری اسلامی ایران را ارزیابی کرده است. مقاله شهرباف و جرس (۲۰۱۹) با عنوان «روابط روسیه و اسرائیل در پرتو نقش منطقه‌ای ایران» نیز از منابع فارسی است که ابعاد این روابط را تبیین کرده است، اما به روابط اجتماعی و جایگاه روس‌زبانان در تحولات نوین اسرائیل توجهی ندارد. یکی از مهم‌ترین مطالعات پس از جنگ اوکراین چاچاشویلی-بولوتین (۲۰۲۴) است. او نشان می‌دهد مهاجران یهودی متولد اوکراین که سال‌ها در اسرائیل زندگی کرده‌اند،

1. Porath

2. Roy

3. Senderovich

پس از حمله روسیه احساس تعلق بیشتری به هویت اوکراینی پیدا کرده‌اند. بر اساس پژوهش چاچاشویلی جنگ ۲۰۲۲ موجب زنده‌شدن هویت اوکراینی و فاصله گرفتن از روسیه شده است. از دیگر آثار در این گروه از پژوهش‌ها، مقاله موسوی و نائینی (۲۰۱۹) با عنوان «توسعه روابط روسیه و اسرائیل و تأثیر آن بر منافع ایران»، مقاله شفقت‌نیا و جعفری (۲۰۲۱) با عنوان «آثار روابط روسیه و اسرائیل بر منافع ملی ایران (۲۰۲۰-۱۹۹۰)»، مقاله مگان و نامکین^۱ (۲۰۱۳) با عنوان «روسیه و اسرائیل در خاورمیانه در حال تغییر»، مقاله لاسنسکی و شاپیر^۲ (۲۰۱۹) با عنوان «پرهیز از بازی حاصل جمع صفر: اسرائیل و روسیه در خاورمیانه در حال تحول»، مقاله کاتز^۳ (۲۰۱۸) با عنوان «روسیه و اسرائیل: یک دوستی غیرمحمتمل» هستند. اما برای بررسی جایگاه روس‌زبانان در سیاست‌ها و امور داخلی و خارجی اسرائیل باید به منابع دیگری پرداخت.

در زمینه نقش روس‌زبانان در سیاست خارجی فدراسیون روسیه می‌توان به کتاب کولایی و عزیزی (۱۴۰۲) با عنوان «زمینه‌ها، علت‌ها و پیامدهای تحول در سیاست خاورمیانه‌ای روسیه» بر ابعاد گوناگون دگرگونی در سیاست روسیه در خاورمیانه تمرکز یافته است. مقاله دمتریونا^۴ (۲۰۱۸) با عنوان «روابط روسیه و اسرائیل: نقش جامعه روس‌زبان دولت اسرائیل» و در زمینه نقش این گروه از مهاجران در سیاست داخلی اسرائیل به مقاله خانین^۵ (۲۰۰۷) با عنوان «حزب اسرائیل خانه‌ما: جریان اصلی یا سیاست جوامع روس‌زبان، احیای سیاست روسی در اسرائیل» و مقاله خانین (۲۰۱۵) با عنوان «تحول سیاسی خیابان روسی در انتخابات ۲۰۱۳ اسرائیل» و مقاله گالیلی^۶ (۲۰۲۰) با عنوان «جامعه روس‌زبان اسرائیل و چگونگی تغییر کشور» اشاره کرد. بررسی ادبیات پژوهش نشان می‌دهد این مقاله نسبت به کارهای منتشرشده در ایران، فراتر از بررسی‌های روابط روسیه و اسرائیل و نگاهی تاریخی است. در این نوشتار بیشتر بر نقش و جایگاه روس‌زبانان در سیاست، اقتصاد و جامعه اسرائیل تمرکز می‌کنیم که در منابع مورد اشاره، به‌ویژه در زبان فارسی بررسی نشده است. با توجه به روابط روسیه و اسرائیل و تأثیر روس‌زبانان اسرائیلی بر این رابطه، جای این نوشتار در ادبیات سیاسی ایران خالی است. درواقع به موضوعی پرداخته‌ایم که کمتر در زبان فارسی و در کتاب و مقاله‌ها بررسی شده است.

1. Magen and Naumkin

2. Lasensky and Shapir

3. Katz

4. Dmitrievna

5. Khanin

6. Galili

۲. یهودیان سرزمین‌های اسلاو و اتحاد شوروی

مجله آمریکایی امور خارجی در سال ۱۹۶۳ مقاله «وضعیت یهودیان در اتحاد شوروی» را چاپ کرد که اطلاعات مهمی از این گروه قومی ارائه کرد. براساس سیاست ملیت‌ها، همان‌گونه که در دستورعمل‌های حزب کمونیست، قانون اساسی شوروی و حقوق عمومی بازتاب یافته بود، حقوق ملیت‌ها بر پذیرش ایدئولوژیک مفهوم خودمختاری ملی و به رسمیت شناختن حقوق همه ملیت‌ها در داخل مرزهای شوروی و آزادی فرهنگی آن‌ها بنا شده بود. وضعیت یهودیان شوروی را باید در چارچوب سیاست ملیت‌های این کشور بررسی کرد. در این سیاست بر حقوق ملیت‌ها تأکید شده بود. یهودیان نیز بر پایه سرشماری سال ۱۹۵۹ به‌طور رسمی یک ملیت برآورد می‌شدند. سیاست واقعی شوروی در عمل برخی از این اصول و حقوق را نقض می‌کرد. در دوران اتحاد شوروی بیشتر یهودیان در سه جمهوری پرجمعیت ساکن بودند: ۳۸ درصد در فدراسیون روسیه، ۳۷ درصد در اوکراین و ۷ درصد در روسیه سفید. با این حال هیچ جمهوری در اتحاد شوروی نبود که جوامع یهودی در آن وجود نداشته باشند. البته پیشینه حضور یهودیان در سرزمین‌های اسلاو و شرق اروپا به گذشته‌های دور باز می‌گردد (Foreign Affairs, 1963).

از قرن‌های سیزدهم و چهاردهم مسیحی شمار یهودیان ساکن سرزمین‌های اسلاو و شرق اروپا افزایش یافت. در اواخر قرن شانزدهم این حضور در روسیه نیز بیشتر شد و یهودیان در جنوب و غرب این کشور استقرار یافتند. در قرن نوزدهم در دوران الکساندر دوم با توجه به اصلاحاتی که او در کشور انجام داد، یهودیان به دستگاه‌های دولتی نیز راه یافتند. با توجه به گرایش‌های جدایی‌خواهانه در میان یهودیان، آنان موجب نگرانی تزارهای روسیه بودند (Koolae, 2001: 72).

پس از انقلاب اکتبر و تشکیل اتحاد جمهوری‌های سوسیالیستی شوروی، لنین و رهبران حزب سوسیال دموکرات روسیه از مخالفان سرسخت ملی‌گرایی یهود بودند. آنان برای حل مسئله یهودیان، به گفتمان مادی‌گرایانه، آگاهی طبقاتی و ضرورت یکپارچگی یهودیان با دیگر مردم روسیه توجه می‌کردند. با تشکیل دولت موقت و سقوط نظام تزاری، یهودیان از امکانات وسیعی برای فعالیت برخوردار شدند. حزب‌های یهودی خواستار تأمین و گسترش حقوق و آزادی‌های فرهنگی و اجتماعی شدند. از دهه ۱۹۳۰ استالین حمله علیه همه دین‌ها و پیروان آنان را شروع کرد. ممنوع کردن زبان عربی و محدود کردن مسلمانان در اجرای مراسم خود، در مورد یهودیان نیز اجرا شد. «سیاست‌های ملی» استالین و حمله به فرهنگ‌های ملی و سیاست شبیه‌سازی برای همه اجرا شد (Koolae, 2001: 111). یهودیان روسیه در دوران جنگ جهانی دوم مانند دیگر مردم اتحاد شوروی بسیار آسیب دیدند. در دوره جنگ اتحاد شوروی

و آلمان حدود ۳۰۰ هزار تا ۵۰۰ هزار یهودی به ارتش سرخ فراخوانده شدند. برخی از آن‌ها برای آزادسازی شهرهایی بود که پیش از شروع جنگ جمعیت یهودی قابل توجهی داشتند (Altshuler, 2014: 16). بسیاری از آن‌ها نیز به دلیل نگرانی از نیروهای آلمانی به مناطق دوردست روسیه مانند سیبری و مناطق مخلف آسیای مرکزی رفتند. سپس رهبران یهودیان از مقام‌های شوروی خواستند امکان استقرار نمایندگان دائمی آنان را فراهم کنند. در پایان جنگ، ایده «زمین برای یهودیان» مطرح و مهاجرت سازمان‌یافته یهودیان به فلسطین با پشتیبانی انگلیس و آمریکا انجام شد. پس از جنگ جهانی دوم، مسئله یهود در چارچوبی جدید در سیاست‌های استالین آشکار شد. سیاست ضدیهود او انحلال مؤسسه‌ها و سازمان‌های یهودی، آزار نخبگان روشنفکر یهودی و پاک‌سازی برخی نهادهای دولتی از یهودیان را در بر داشت (Szaynok, 2002: 302).

نقش اتحاد شوروی در شکل‌گیری اسرائیل بسیار قابل‌توجه است. ایالات متحد آمریکا در نوامبر ۱۹۴۷ به طرح تقسیم فلسطین رأی داد. اما در مارس ۱۹۴۸ اجرای این تقسیم را غیرممکن اعلام کرد و به‌جای آن، طرح قیمومیت «موقت» سازمان ملل را پیشنهاد کرد. اتحاد شوروی در دوره استالین، نه تنها به تجزیه رأی داد، بلکه به‌عنوان نخستین دولت، سه روز پس از تشکیل اسرائیل، آن را به رسمیت شناخت. شوروی چه پیش و چه پس از رأی‌گیری، پشتیبانی استوار خود را از دولت تازه‌تأسیس یهود ادامه داد. رهبران شوروی به‌طور غیرمستقیم اطمینان داده بودند که دولت تازه متولدشده، تجهیزات جنگی لازم را برای دفاع از خود، که به‌شدت به آن نیاز داشت، در اختیار خواهد داشت (Washington Institute, 2017). در مه ۱۹۴۸ ایجاد دولت اسرائیل از سوی بن‌گوریون اعلام شد.

۳. تأسیس اسرائیل و مهاجرت یهودیان از شوروی

پس از تشکیل دولت اسرائیل، به‌تدریج مهاجران روس‌زبان دو حرکت سیاسی بزرگ را در اسرائیل ایجاد کردند: حزب کارگر و مکتب تجدیدنظرخواه^۱ که بعدها حزب لیکود نام گرفت. از این‌رو در نخستین دهه‌های ایجاد این دولت، یهودیان روسیه بر بافت اجتماعی و فرهنگی آن تأثیر زیادی داشتند (Remennik, 2015: 47). ولی پس از سال ۱۹۴۸، مهاجرت از اتحاد شوروی به کشور تازه شکل‌گرفته محدود شد. نخستین شکاف‌ها در میان اتحاد شوروی با آمریکا و اروپا آشکار شد. ده‌ها هزار یهودی اجازه یافتند، اتحاد شوروی را به مقصد کشور جدید ترک کنند، ولی موفق نشدند. در اواخر دهه ۱۹۶۰

^۱. The Revisionist

و به‌ویژه ابتدای دهه ۱۹۷۰ مهاجرت گسترده تحقق پیدا نکرد. رهبران شوروی به دنبال روابط اقتصادی نزدیک‌تر با غرب بودند. دولت آمریکا زیر تأثیر جنبش یهودیان آمریکا، امتیازهای تجاری برای شوروی را به پذیرش حق مهاجرت یهودیان شوروی مشروط کرد. مقصد مهاجران آمریکا، اسرائیل یا دیگر کشورها بود. دولت اسرائیل می‌خواست همه مهاجران به اسرائیل بروند، ولی تشکیلات یهود در آمریکا از آزادی انتخاب برای مهاجران حمایت می‌کرد (Remennik, 2015: 53).

در سال‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۷۴، حدود ۱۳۰ هزار یهودی اتحاد شوروی را ترک کردند که بیش از ۸۰ درصد آن‌ها در اسرائیل ساکن شدند. با این حال از نیمه دهه ۱۹۷۰، بسیاری از یهودیانی که از اتحاد شوروی خارج شدند، آمریکا، کانادا و دیگر مقصدهای غربی را انتخاب کردند. این مهاجران که غرب را به جای اسرائیل انتخاب کردند، به‌طور معمول از شهرهای بزرگ می‌آمدند و تحصیلات بهتری داشتند. آنان بیشتر نگران آینده شغلی و درآمد خود بودند تا زندگی در یک کشور یهودی. در مجموع، حدود ۳۰۰ هزار یهودی در سال‌های ۱۹۶۸ تا ۱۹۸۰ اتحاد شوروی را ترک کردند. گروهی به اسرائیل و گروهی به آمریکا و دیگر کشورهای غربی مهاجرت کردند.

با تیرگی روابط اتحاد شوروی با غرب پس از حمله ارتش سرخ به افغانستان، روند مهاجرت به شدت کاهش یافت. بسیاری از یهودیانی که برای ویزای خروج اقدام کرده بودند، ناکام ماندند. کسانی که خروجشان ممنوع می‌شد، مجبور بودند به‌عنوان رفوزنیک^۱ در شوروی بمانند و بیشتر به‌عنوان طردشدگان اجتماعی زندگی می‌کردند. پس از اینکه گورباچف اصلاحات اقتصادی و سیاسی خود به نام پرسترویکا و گلاسنوست را شروع کرد، از نیمه دهه ۱۹۸۰ مهاجرت‌های یهودیان دوباره شروع شد. نخستین مهاجران دوره پرسترویکا کسانی بودند که پیش‌تر درخواستشان به تعویق افتاده بود. ۹۰ درصد آن‌ها به‌عنوان پناهنده به آمریکا رفتند. با این حال در سال ۱۹۹۰ دولت بوش قوانین ورود یهودیان شوروی را تغییر داد و بیشتر برای نزدیکان افرادی که در آمریکا ساکن بودند، ویزا صادر کرد. اردوگاه‌های جابه‌جایی در اروپا نیز بسته شد. در همان زمان، اسرائیل سفارت‌خانه‌ها و کنسولگری‌های خود را در جمهوری‌های پیشین شوروی گشود و مسیری سریع به «عالیا»^۲ را از راه حمل و نقل هوایی گروهی پیشنهاد داد. به این

۱. Refuseniks رفوزنیک اصطلاحی غیررسمی برای افرادی بود که مقام‌های اتحاد شوروی و دیگر کشورهای اردوگاه شرق از اجازه مهاجرت در درجه اول به اسرائیل محروم شدند.

۲. Aliyah عالیا یکی از اصول ایدئولوژی صهیونی، به معنای مهاجرت یهودیان به سرزمین موعود است.

ترتیب، پدیده «ترک‌شدگان» پایان یافت. بیشتر یهودیانی که پس از سال ۱۹۹۰ اتحاد شوروی را ترک کردند، به اسرائیل هدایت شدند.

بنابراین موج دوم مهاجرت یهودیان در چارچوب سیاست‌های گورباچف و به‌ویژه پس از فروپاشی اتحاد شوروی و پدیدآمدن ۱۵ کشور مستقل از سال ۱۹۹۲ شروع شد. در دهه ۱۹۹۰ حدود ۱ میلیون یهودی از جمهوری‌های بازمانده از فروپاشی اتحاد شوروی، روسیه، اوکراین و دیگر جمهوری‌های پیشین اتحاد شوروی به اسرائیل مهاجرت کردند. ۶۰۰ هزار تن دیگر نیز به آمریکای شمالی، آلمان و دیگر کشورهای غربی مهاجرت کردند (Remennik, 2015: 48). در موج‌های مهاجرت اولیه صهیونی که دولت یهودی را آماده و برپا کرد، یهودیان اشکنازی از اروپای شرقی حضور داشتند. آنان نیز تشکیلات اجتماعی و سیاسی خود را به وجود آوردند. بخش قابل توجهی از نخبگان سیاسی، نظامی و مذهبی اسرائیل یا در روسیه متولد شده‌اند، یا فرزندان یهودیان پیشین روسیه هستند؛ رهبران برجسته‌ای مانند دیوید بن گوریون، چایم وایزمن، گلدا مایر، اسحاق شامیر، شیمون پرز، یتزاک رابین، آریل شارون و بنیامین نتانیاو (Glockner, 2010: 55). بیشتر قهرمانان فرهنگ نوین اسرائیل هم در روسیه متولد شده‌اند، مانند الیزر بن یهودا، «پدر» عبری نوین، نویسندگانی مانند چایم ناچمان بیالیک و شالوم آلیکم و هانا روینا از بازیگران مشهور. در ادامه به اهمیت و جایگاه روس‌زبانان در اسرائیل می‌پردازیم.

۴. جایگاه یهودیان روس‌زبان در اسرائیل

حضور جمعیت «روس‌زبان» در اسرائیل به آن‌ها اجازه می‌دهد تا ایجاد جایگاه مستقلی را برای خود دنبال کنند و برای فعال کردن ظرفیت‌های خود در جامعه اسرائیل بکوشند. روس‌زبانان اسرائیلی که ۱۵ درصد جمعیت اسرائیل هستند، بزرگ‌ترین اقلیت یهودی این کشور هستند. اندازه این گروه نشان می‌دهد که نیروی سیاسی مهمی در اسرائیل هستند. در سال‌های پس از فروپاشی اتحاد شوروی، در حدود ۱ میلیون و ۹۰ هزار تن یهودی از فدراسیون روسیه و کشورهای بازمانده از فروپاشی به اسرائیل مهاجرت کردند. اینک حدود ۹۰۰ هزار تن روس‌زبان در این کشور زندگی می‌کنند. بر اساس برخی برآوردها تقریباً یک‌سوم از آنان از روسیه و یک‌سوم هم از اوکراین هستند. بقیه آنان از آسیای مرکزی، قفقاز، روسیه سفید، مولداوی و کشورهای بالتیک هستند (Tabarovsky, 2019). این میزان مهاجر از جمهوری‌های اروپایی پیشین شوروی، زبان روسی را به سومین زبان مسلط در اسرائیل تبدیل کرده است (Chachashvili-Bolotin, 2024: 57). از سال ۱۹۹۳ دو رویکرد مشخص در جامعه روس‌زبان اسرائیل شکل گرفت. رویکرد نخست بر تشکیل یک حزب کامل تمرکز می‌کرد و بر این پایه بود که

فقط چنین حزبی می‌تواند این نیروها را گرد آورد. این حزب می‌تواند از پراکندگی جلوگیری کند و لابی‌کاملی برای تأمین منافع جامعه و نخبگان نوپدید آن فراهم کند. رویکرد دوم به تشکیل یک شاخهٔ روسی در چارچوب احزاب و جنبش‌های سیاسی اصلی اسرائیل توجه داشت، تا از سازوکارهای موجود برای تأمین منافع و هدف‌های روس‌زبانان اسرائیل استفاده کنند.

۴-۱. روس‌زبانان در فرهنگ و هنر، رسانهٔ جامعهٔ اسرائیل

«موج بزرگ» مهاجرت در دههٔ ۱۹۹۰ با به‌رسمیت‌شناختن چندفرهنگی در اسرائیل هم‌زمان بود، نهادهای عمومی و قانونی جامعهٔ روسی تقویت شد. این سیاست در شکل‌گیری هویت منحصربه‌فرد روس‌زبانان نقش داشت. شرط اصلی شکل‌گیری فرهنگ مهاجران روسی‌زبان، تمرکز آن‌ها در شمار اندکی از شهرها بود. در میان شهرک‌هایی که در آن‌ها روس‌زبانان با جمعیت بیش از ۴۰ هزار تن حضور دارند، اشدود، اشکلون، بات‌یام، بیر شوا، اورشلیم، نتانی، تل‌آویو و حیفا هستند (Fel'dman, 2003: 125-155). این مناطق برای رویارویی با پیامدهای منفی مهاجرت بر روابط اجتماعی آنان ایجاد شد (Khakokhen, 1994: 106). این روابط گروهی به حفظ و تداوم روابط اجتماعی، فرهنگی و حرفه‌ای یهودیان روس‌زبان به‌شکل سنتی منجر شده است. براساس یک نظرسنجی، ۹۰ درصد پاسخ‌دهندگان جوان در میان ۱۸ تا ۲۹ سال گفته‌اند که با وجود دانستن زبان عبری، در خانه به روسی صحبت می‌کنند (Khanin, 2014: 25). فقط یک‌سوم پاسخ‌دهندگان اعضای خانواده‌ای بودند که با یک روس‌زبان ازدواج نکرده بودند (Khanin, 2014: 26). با این حال جامعهٔ روس‌زبانان اسرائیل نوعی «گتوی روسی»^۱ نیست. براساس این نظرسنجی، روس‌زبانان جوان مشارکت اجتماعی فعالی در کشور دارند و با دیگر اسرائیلی‌ها و نیز مهاجران دیگر کشورها ارتباط دارند (Khanin, 2014: 127). بیشتر روس‌زبانان اسرائیلی خود را غیرمذهبی^۲ می‌دانند (Tobarovsky, 2022) که در برابر سیاست رسمی جامعه‌پذیری دولت یهود قرار دارد. یکی از عوامل اصلی تقویت فرهنگ یهودیان روس‌زبان، جایگاه زبان روسی در اسرائیل و اهمیت آن در فضای رسانه‌ای این کشور است. زبان روسی در داخل جامعهٔ روس‌زبان ارتباطی قوی ایجاد کرده است (Niznik, 2003: 49). وزارت عالیا و جذب اسرائیل نیز در برابر استفاده از زبان روسی در نهادهای دولتی و رسانه‌ها آسان می‌گیرد. زبان روسی سومین زبان در برنامهٔ درسی مدرسه‌های اسرائیل است. در

^۱. اشاره به سیاست یهودی‌ستیزی آلمان نازی و گردآوردن یهودیان در محله‌های ویژه‌ای که گتو خوانده می‌شد، هرچند از قرن هفدهم

هم به دستور پاپ این محله‌ها برای یهودیان ایجاد شده بود.

^۲. secular

سال ۲۰۱۱ حدود ۷۵۰۰ دانش‌آموز در ۱۵۰ مدرسه اسرائیلی، زبان روسی آموختند. ۹۵ درصد از این دانش‌آموزان در کشورهای پیشین اتحاد شوروی یا در خانواده‌های مهاجران روس‌زبان در اسرائیل متولد شده‌اند. مهاجران روس‌زبان اطلاعات و خبرها را بیشتر از رسانه‌های روس‌زبان در محیط رسانه‌ای اسرائیل می‌گیرند (Khanin, 2014: 133). در حدود نیمی از شهروندان روس‌زبان اسرائیل به‌طور منظم اسرائیل‌پلاس را که به زبان روسی برنامه دارد، تماشا می‌کنند (Rosenblum and Hershman, 2013: 18). البته هرچه پاسخ‌گویان جوان‌تر، اقامت آن‌ها در اسرائیل بیشتر و سطح درآمد آن‌ها بالاتر باشد، علاقه آن‌ها به رسانه‌های روسی در اسرائیل کمتر است (Rosenblum and Hershman, 2013: 17). علاقه مهاجران به فضای رسانه‌ای روسیه، به تقویت ارتباط با روسیه نیز کمک می‌کند. فرصت‌های گسترش این پیوندها را نه تنها رسانه‌های روسی، بلکه اینترنت اسرائیلی به زبان روسی فراهم می‌کند که در دهه ۱۹۹۰ توسعه یافت (Elias, Zel'tser-Shorer, 2007: 147). در ابتدای دهه ۱۹۹۰، شمار روزنامه‌ها و مجله‌های روس‌زبان در مناطق با جمعیت زیاد روس‌زبان در اسرائیل افزایش یافت. در سال ۱۹۹۳ در حدود ۵۰ نشریه به‌طور منظم به زبان روسی منتشر می‌شد. رقابت مداوم و تغییر در نگرش خوانندگان به دشوار شدن ساختارها منجر شد. هنوز هم حدود ۶۵ درصد یهودیان روسیه در اسرائیل «وستی»^۱ می‌خوانند که سیاسی و راست‌گرا برآورد می‌شود. علاوه بر «وستی» حدود ۲۰ هفته‌نامه، ماه‌نامه یا مجله به‌عنوان رسانه‌های چاپی ملی و نیز حدود ۵۰ مجله محلی، طبیف وسیعی از دیدگاه‌های فرهنگی، اجتماعی و سیاسی را منتشر می‌کنند.

بر پایه سنت رایج روسی، مجله‌های ادبی نه تنها به‌عنوان آیین صحنه ادبی، بلکه به‌عنوان رسانه گفتمان اجتماعی و سیاسی کارکرد فکری و فلسفی ویژه‌ای دارند. رسانه‌های چاپی روسی تنها وسیله ارتباط جمعی مهاجران نیستند. پخش رادیویی محبوب روسی «رکا»^۲ در سال ۲۰۰۲ راه‌اندازی شد. در سال ۲۰۰۳ هم یک کانال تلویزیونی روسی در اسرائیل، به موازات کانال‌های روس‌زبان که از فدراسیون روسیه یا ایالات متحد پخش می‌شدند، ایجاد شد، «اسرائیل پلاس» که با نام «کانال ۹» نیز فعالیت می‌کند. بسیاری از برنامه‌های این کانال زیرنویس عبری دارد. «کانال ۹» نه تنها اسرائیلی‌های روس‌زبان، بلکه عبری‌زبان‌ها را نیز مورد خطاب قرار می‌دهد (Glockner, 2010: 84). همچنین مقاله‌های اینترنتی به

1. vesti

2. REKA

زبان روسی مانند مگ‌نیوز^۱ در اسرائیل (فقط وبسایت‌های عمومی روسی با هویت بین‌المللی) مانند www.rambler.ru، life-journal.com و ru.net جریان روسی را گسترش می‌دهند. اطلاعات و ارتباطات یهودیان برای اسرائیل و خارج از آن بسیار زیاد است. مگ‌نیوز به‌عنوان محبوب‌ترین روزنامه روس‌زبان آنلاین با میانگین ۲۲ هزار بازدیدکننده در روز منتشر می‌شود که در جریان بحران‌های سیاسی و امنیتی شمارشان به ۶۰ هزار تن افزایش یافت (Glockner, 2010: 84) مسائل درگیری اسرائیل و فلسطین با تأکید بر سیاست خارجی اسرائیل و دیگر موضوع‌های اساسی در دستور کار آن‌ها قرار دارد. رسانه‌های روس‌زبانان در اسرائیل نه تنها گوناگونی افکار و اطلاعات را تأمین می‌کند، بلکه دست‌کم سه خواسته مهم دیگر را برآورده می‌کند: نخست این رسانه‌ها آنچنان پایدار هستند که در برابر تحقیرها و کلیشه‌ها در مورد یهودیان روسیه، در رسانه‌های موازی حتی رسانه‌های جریان اصلی اسرائیل ایستادگی و آن را اصلاح کنند. دوم، برای آن گروه از مهاجرانی که هنوز با دشواری‌های جدی یکپارچه‌شدن اجتماعی روبه‌رو هستند، حمایت زیادی ارائه می‌کنند. سوم، رسانه‌های روس‌زبان، مانند دیگر رسانه‌ها، تریبونی برای نظریه‌پردازی و بحث در مورد هویت هستند. این اندیشه‌ها از سوی روزنامه‌نگاران برجسته یا حتی صاحب‌نظرانی از خارج مانند مفسران مهمان ارائه می‌شود. اندیشه‌پردازان در رسانه‌های روس‌زبان گروهی نخبه هستند که نگرش‌های روس‌زبانان را نسبت به جامعه بیان می‌کنند و به بحث در مورد مسائل داخلی روس‌زبانان نیز می‌پردازند (Glockner, 2010: 85).

هنر و فرهنگ اسرائیل نیز در اثر مهاجرت یهودیان روس‌زبان دگرگون شده‌اند. این کشور به‌ویژه در دهه ۱۹۹۰ با غنای عظیمی در تئاتر، باله، موسیقی کلاسیک، هنر و ادبیات روبه‌رو شد که چند نمونه را بیان می‌کنیم. بیش از ۱۴ هزار تن از تازه‌واردان از روسیه در فرم‌های مهاجرت، خود را هنرمند معرفی کردند. حدود ۱۰ هزار نوازنده در میان آنان بود که موجب شد این شوخی ایجاد شود که آن دسته از روس‌هایی که هواپیما را بدون ویولن ترک می‌کنند، فقط می‌توانند نوازنده پیانو باشند (Glockner, 2010: 80) در ابتدای دهه ۱۹۹۰ در حدود ۱۲۰۰ نفر از آنان در ارکسترها و سالن‌های موسیقی اسرائیل کار می‌کردند. تا سال ۱۹۹۷ شمار نوازندگان حرفه‌ای با قراردادهای کاری به ۱۶۰۰ نفر افزایش یافت. دست‌کم هفت ارکستر جدید در شهرهای کوچک در سراسر کشور افتتاح شد. ده‌ها مرکز آموزش موسیقی در روستاهای عربی در اسرائیل راه‌اندازی شد. چند ارکستر محلی جدید مانند ارکستر سمفونیک ویزو

1. Mignews.Com

الومی^۱ و ارکستر اولومی^۲ تل آویو تنها از مهاجران جدید روس زبان تشکیل شده بود. مدرسه‌های موسیقی جدید رونق آشکار یافت. با این حال برخی از نوازندگان روس زبان پس از ورود به ارکسترهای آماتور ناچار شدند به طرح‌های خودپایدار تکیه کنند. این وضع در تئاتر، باله و نیز در هنرهای تجسمی هم شکل گرفت. این دشواری‌ها به نقطه شروع داستان‌های سرشار از موفقیت تبدیل شد. یکی از شناخته‌شده‌ترین نمونه‌های موفقیت‌های هنرمندان روس زبان در دهه ۱۹۹۰، «تئاتر گشر»^۳ در تل آویو است که نمایشنامه‌نویس روس یوگنی آریه^۴ تأسیس کرد. این تئاتر در نیمه دهه ۱۹۹۰ بهترین تئاتر اسرائیل شناخته می‌شد و مخاطبان گسترده‌ای در اسرائیل و خارج از آن داشت. دیگر هنرمندان روس در عرصه هنر، به‌ویژه در هنرهای تجسمی، با پیچیدگی‌های بسیار بیشتری روبه‌رو شدند. از ابتدای دهه ۱۹۹۰ بسیاری از هنرمندان پیشگام روس از مسکو و سن پترزبورگ به اسرائیل رفتند و گروه‌های خود را تشکیل دادند، مانند گروه هنرمندان «سا - نور» یا گروه هنرمندان «فیل‌های نبرد» (از لنینگراد). به‌هرحال برخی گالری‌ها و مخاطبان اسرائیلی از آنان فاصله گرفتند. همین موضوع سبب شد برخی از هنرمندان مهاجر پس از چند سال کشور را ترک و بیشتر به غرب مهاجرت کنند (Glockner, 2010: 81).

۴-۲. روس‌زبان‌ها در اقتصاد و علوم پیشرفته اسرائیل

نقش مهاجران در توسعه حوزه فناوری پیشرفته اسرائیل بسیار اهمیت دارد. شمار زیادی از مهندسان با تجربه و ماهر در دهه ۱۹۹۰ در قالب عالیای بزرگ به اسرائیل مهاجرت کردند. مهاجرت آنان در توسعه صنایع پیشرفته اسرائیل نقش مؤثری داشت. در میان مهاجران، برنامه‌نویسان حرفه‌ای نیز بودند که در روسیه آموزش دیده بودند. ورود این سرمایه انسانی نخبه، رشد صنایع پیشرفته و فناوری‌های نوین را در اسرائیل تضمین کرد. اکنون بیش از نیمی از صادرات اسرائیل را صنایع پیشرفته تشکیل می‌دهد (Khanin, 2010: 43). برآوردها نشان می‌دهد مهاجرانی که از جمهوری‌های پیشین شوروی به اسرائیل رفته‌اند، یک‌چهارم نیروی انسانی شاغل در حوزه فناوری پیشرفته را تشکیل می‌دهند. بنابراین جامعه روس زبان تأثیر قابل توجهی بر توسعه اقتصادی اسرائیل به‌ویژه در صنایع دانش‌بنیان داشته است. این میزان مشارکت، آرزوهای روس‌زبانان برای مشارکت فعال در زندگی سیاسی و قدرت در اسرائیل را عملی کرد. کمکی که مهاجران عالیای بزرگ به توسعه اقتصادی اسرائیل کردند، بسیار چشمگیر است،

1. WIZO Olim

2. Olim

3. Gesher

4. Evgenye Arye

زیرا به برنامه توسعه اقتصادی اسرائیل ارتباط می‌یافت که در آن، کسب‌وکارهای کوچک و متوسط بر پایه تولید فناوری پیشرفته مهم بود. دولت اسرائیل برای تسریع در فرایند کار کارشناسان آموزش‌دیده روس در تولید برای حمایت از کارکنان علمی و پارک‌های فناوری صندوق‌های مالی گوناگون تأسیس کرد که در آن‌ها توسعه علمی سریع انجام می‌شود. از سوی دیگر، علاقه روس‌زبانان به اصول اقتصاد آزاد موضوع مهمی است. مهاجران روس‌زبان که تجربه دوران سوسیالیسم را اندوخته‌اند، در مقایسه با دیگر اسرائیلی‌ها، بسیار بیشتر به اقتصاد بازاری گرایش دارند.

حدود ۱۴ هزار دانشمند روس انگیزه‌های بی‌سابقه‌ای را برای زمینه‌های پژوهشی فیزیک، ریاضی، مهندسی، علوم کامپیوتر، بیوشیمی و فیزیولوژی عصبی ایجاد کرده‌اند. بسیاری از دانشمندان روس‌زبان در کشورهای پیشین اتحاد شوروی در طول دهه ۱۹۹۰ مهاجرت به اسرائیل را هدف قرار دادند. بخشی از آنان توانستند بدون معطلی به کار خود ادامه دهند. برخی از بخش‌های مؤسسه ویزمن در ریچورد مانند بخش‌های ریاضی و فیزیک و در دانشگاه بار ایلان در تل‌آویو با حضور دانشمندان با تجربه و با استعداد روس کم‌وبیش «روسی‌سازی»^۱ شدند (Glockner, 2010: 84). برخی از اقتصاددانان یهودی موفق در اواخر دوره گورباچف، در دوره یلتسین پیشرفت‌هایشان را در روسیه به‌طور کامل تکمیل کردند. بازرگانانی مانند مایکل چرنی، ولادیمیر گوسینسکی، میخائیل فریدمن، میخائیل خودورکوفسکی، رومن آبراموویچ و لئونید نوزلین کسب‌وکار خود را در یکی از شاخه‌های پررونق (مانند صنعت نفت، فلز یا خودرو) با قوانین خصوصی‌سازی پساشوروی شروع کردند. آنان توانستند با تمرکز بر دیگر صنایع و بانک‌های خصوصی، جایگاه خود را تثبیت کنند. البته همه آن‌ها به اسرائیل مهاجرت نکردند.

برخی از آنان در روسیه ماندند و دیگران مانند برزوفسکی به غرب مهاجرت کردند. گروهی هم ترجیح داده‌اند دائم میان روسیه و اسرائیل سفر کنند (Shafaghathnia Abad and Jafari, 2021: 80). برخی الیگارش‌های روس هم مانند گوسینسکی که به اسرائیل مهاجرت کردند، فعالیت‌های اقتصادی جدیدی را در این کشور شروع کردند. برخی دیگر مانند نوزلین و چرنی به نیکوکاران بزرگ پیوستند. حمایت‌های چشمگیر روس‌زبانان بخش‌هایی از رسانه‌ها، ورزش و آموزش اسرائیل را زیر تأثیر قرار داد. غیر از الیگارش‌هایی که پس از فروپاشی اتحاد شوروی مهاجرت کرده‌اند، بازرگانانی هم هستند که از دهه ۱۹۷۰ به اسرائیل رفته بودند. آن‌ها به‌خوبی با نظام سیاسی و اقتصادی اسرائیل آشنایی دارند. این افراد

¹. russified

پس از سال ۱۹۸۹ ارتباط‌های موفق‌تری با جمهوری‌های پسا شوروی ایجاد کردند. برجسته‌ترین نمونه در این گروه، لوی لواجف^۱، مالک هلدینگ بزرگ اسرائیلی آفریقا و اسرائیل است. لواجف به‌عنوان بنیان‌گذار و پشتیبان فدراسیون جوامع یهودی در روسیه (اف‌جی‌سی‌آر)^۲ شناخته شده است که با جنبش چاباد لوباوویچ^۳ همکاری نزدیکی دارد. او در سال ۲۰۰۱، ۱۷ مدرسه یهودی، ۱۵ مهدکودک یهودی و ۴۱ «مدرسه یکشنبه»^۴ را در روسیه اداره می‌کرد (Glockner, 2010:80). لویف مالک کانال تلویزیونی ۹ است. گروه دیگری از بازرگانان روس‌زبان نیز آشکارا کوشیدند هم‌زمان بخشی از نخبگان تجاری و سیاسی اسرائیل باشند. یکی از برجسته‌ترین آنان آرکادی گایداماگ است. او در سال ۲۰۰۷ جنبش سیاسی «عدالت اجتماعی» را در اسرائیل تأسیس کرد. او کوشید شهردار بیت‌المقدس شود، اما در انتخابات سال ۲۰۰۸ به‌طور چشمگیری شکست خورد.

این گروه از بازرگانان یهودی روس‌زبان با قدرت اقتصادی بسیار زیاد در شبکه‌های مختلف حضور دارند، منافع پیچیده‌ای را دنبال می‌کنند و دامنه عمل فراملی دارند. ارزیابی تأثیر واقعی آن‌ها بر جامعه اسرائیل در بلندمدت دشوار به نظر می‌رسد. برخی از آن‌ها در بلندمدت به‌عنوان خیرین بزرگ برای اسرائیل و مؤسسه‌های یهودی در سراسر جهان مهم خواهند بود. ممکن است دیگران از «نقش اهداکننده» تنها برای تأمین منافع خود استفاده کنند و سپس از عرصه خارج شوند. شمار اندکی از کارآفرینان یهودی روس در اسرائیل که در شاخه‌های پررونق مانند ساخت‌وساز تمرکز می‌کردند، با مخالفت شدید رقبایان میزبان روبه‌رو می‌شدند. این موضوع می‌تواند دلیل تعیین‌کننده‌ای برای تأسیس «انجمن کارآفرینان» روس باشد. این انجمن در دهه ۱۹۹۰ از کارآفرینان روس پشتیبانی می‌کرد که برخی مؤسسه‌های تجاری کهنه‌کار با آن‌ها برخوردهای ناخوشایندی داشتند (Glockner, 2010: 82).

۳-۴. روس‌زبانان در سپهر سیاسی اسرائیل

پس از نخستین موج مهاجرت در دهه‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰، برای ایجاد حزب‌های روسی تلاش‌هایی شد. در سال ۱۹۷۷ حزب نس^۵ تأسیس شد. نخستین حزب‌ها محبوبیت چندانی نداشتند. رفتار سیاسی رأی‌دهندگان روس از آغاز عالیای بزرگ تغییرهای مشخصی کرده است. در انتخابات سال ۱۹۹۲ هم

^۱. Levi Levajev

^۲. the Federation of Jewish Communities in Russia (FJCR)

^۳. Chabad Lubavitch

^۴. مدرسه‌هایی که از سوی کلیسای ارتدوکس روسیه برای آموزش و ترویج مسیحیت ارتدوکس در روسیه راه‌اندازی شده است.

^۵. NES

حزب راست‌گرای دموکراسی و عالیا^۱ و هم حزب چپ‌گرای تجدید حیات اسرائیل^۲ برای به‌دست‌آوردن آرای رأی‌دهندگان روس‌زبان مبارزه کردند. حزب‌هایی هم از سوی فعالان سازمان‌های جامعه صهیونی اتحاد شوروی تأسیس شد. این احزاب به‌عنوان پیروی احزاب بزرگ لیکود و حزب کارگر اسرائیل فعالیت می‌کردند (Glikman, 1996: 192). حزب اولیم و بازنشستگان با گرایش مرکزگرایانه نیز یکی از این حزب‌ها بوده است. می‌توان نتیجه گرفت که حتی در زمان عالیای بزرگ، روس‌های اسرائیلی نتوانستند با یک ایدئولوژی مشخص سیاسی متحد شوند، زیرا در جریان‌های سیاسی جامعه اسرائیل تقسیم شده بودند (Leshem, 1999: 360). در سال‌های پایانی دهه ۱۹۹۰ با اجرای گلاس‌نوست میخائیل گورباچف، حدود یک میلیون تن از اتحاد شوروی به اسرائیل مهاجرت کردند (Chachashvili-Bolotin, 2024: 57). سال ۱۹۹۵ نقطه عطفی برای جامعه روس‌زبان بود، زیرا ناتان شارانسکی، حزب یسرائیل باعالیا^۳ را تأسیس کرد که در نخستین سال‌های تأسیس در میان اسرائیلی‌های روس‌زبان محبوبیت زیادی داشت. «یسرائیل باعالیا» تعداد زیادی از آرای مهاجران (۱۷۵۰۰۰) و ۷ صندلی در انتخابات سال ۱۹۹۶ را به‌دست آورد. این حزب موفقیت خود را در انتخابات سال ۱۹۹۹ با به‌دست آوردن ۱۷۲ هزار رأی و ۶ کرسی تثبیت کرد.

روس‌زبانان برای دراختیارگرفتن جایگاه مناسب در سیستم سیاسی اسرائیل ظرفیت‌های مناسبی دارند (Ben-Rafael, Lyubansky, Glöckner, 2006: 55). با وجود موفقیت اولیه یسرائیل باعالیا، اختلاف‌های ایدئولوژیک زود آشکار شد (Remennick, 2002: 530). در انتخابات سال ۲۰۰۳ یسرائیل باعالیا فقط دو صندلی در کنست به‌دست آورد. این حزب پس از مدتی جذب لیکود شد و به‌طور کامل از نقشه سیاسی اسرائیل خارج شد (Khanin, 2010: 105). ورود روس‌زبانان به مدار سیاسی اسرائیل، هسته اصلی لابی روسی را تشکیل داد که تا سال ۲۰۰۳ براساس چند جریان سیاسی فعالیت می‌کرد: گروه نخست، شامل هواداران آویگدور لیبرمن^۴ روس‌زبان از مولداوی و حزب راست‌گرای او «یسرائیل بیتینو»^۵ بود که پس از انتخابات ۵ کرسی داشتند (Khanin, 2004: 146).

^۱. DA

^۲. TALI

^۳. Baaliyah Yisrael

^۴. Avigdor Lieberman,

^۵. Israel Beitanu

گروه دوم، حامیان آریل شارون بودند که در سال ۲۰۰۱ ایجاد شد. پس از یکی شدن حزب یسرائیل باعالیا با حزب لیکود در سال ۲۰۰۳ و پس از انشعاب در حزب لیکود در سال ۲۰۰۵، طرفداران این حزب به دنبال شارون رفتند و به حزب مرکزگرایی جدید او «کادیما» پیوستند. با حذف شارون این گروه دوباره به لیکود بازگشتند (Khanin, 2004: 161) و از سال ۲۰۰۸ پشتیبان لیکود هستند. سومین گروه، رأی‌دهندگان پیشین یسرائیل باعالیا بودند که پس از شکست در انتخابات در سال ۲۰۰۳ یکپارچه شد. اما طرفداران آن همچنان ظرفیت مهمی داشتند. برای جلب پشتیبانی این گروه از رأی‌دهندگان، رقابت شدیدی جریان داشت. در سال ۲۰۰۵ در کنگره حزب لیکود، یکپارچه شدن نهایی یسرائیل باعالیا با این حزب اعلام شد. اعضای پیشین این حزب ۱۲۸ کرسی را در مرکزیت حزب به دست آوردند (Khanin, 2006: 122). در مجموع، کادیما و لیکود مهم‌ترین حزب‌های اسرائیلی برای روس‌زبانان بوده‌اند.

در انتخابات کنست سال ۲۰۰۹ حزب یسرائیل بیتینو ۱۵ صندلی به دست آورد (Idle, 2019) و لیبرمن به عنوان وزیر امور خارجه به کابینه بنیامین نتانیاهو راه یافت. در انتخابات سال ۲۰۱۳، همکاری لیبرمن و نتانیاهو به اوج رسید. دو حزب لیکود و اسرائیل خانه ما با فهرست مشترک وارد انتخابات شدند. فهرست مشترک آنان ۳۱ صندلی کنست را به دست آورد. از این تعداد ۱۳ صندلی به لیبرمن رسید. حزب لیبرمن با مشکل فساد و سوءاستفاده از قدرت جایگاه خود را از دست داد. این حزب در انتخابات سال ۲۰۱۵، فقط ۶ کرسی به دست آورد. حزب یسرائیل بیتینو از احزاب ملی‌گرا، غیردینی و دست راستی اسرائیل و از مخالفان روند صلح است که نسبت به عرب‌های اسرائیل رویکردی بسیار منفی دارد. البته آن‌ها موافق تأسیس کشور فلسطین (راه حل دوکشوری) هستند. برخلاف دیگر احزاب دست راستی، این حزب موضعی غیرمذهبی و مخالف روحانیان یهودی دارد. یکی از اختلاف‌های لیبرمن با نتانیاهو در مورد امتیازهایی بود که نتانیاهو به احزاب مذهبی داده بود. حزب یسرائیل بیتینو از دادن فرصت‌های اقتصادی و اجتماعی بیشتر به مهاجران جدید، برای تشویق یهودیان به مهاجرت به این کشور طرفداری می‌کند. انتصاب لیبرمن در سال ۲۰۱۶ به سمت وزیر دفاع را می‌توان پیروزی لابی روسی دانست. این سمت دومین جایگاه مهم در دولت اسرائیل است.

در سال‌های اخیر حزب یسرائیل بیتینو به رهبری لیبرمن در انتخابات، در حدود ۷ تا ۸ صندلی به دست آورده و در تشکیل دولت‌های ائتلافی همواره شرکت داشته است. این حزب در انتخابات سال ۲۰۲۱ کنست، ۷ صندلی به دست آورد و در دولت ائتلافی سه وزیر و لیبرمن به عنوان وزیر امور مالی از این حزب انتخاب شدند. با ادامه بحران سیاسی در اسرائیل و برگزاری انتخابات کنست در نوامبر ۲۰۲۲،

نتانیاهو با به‌دست‌آوردن حمایت گروه‌های مذهبی و راست، استقلال خود را از پشتیبانی اسرائیل بیتینو نشان داد. تانیاهو رهبر حزب لیکود در ائتلاف با احزاب راست، راست افراطی و مذهبی وارد این انتخابات شد. حزب راست‌گرا و ضد‌مذهبی آویگدور لیبرمن در این انتخابات ۵ صندلی به‌دست آورد و رویارویی با نتانیاهو را ادامه داد. همچنین پس از حمله روسیه به اوکراین در فوریه ۲۰۲۲، مقام‌های اسرائیلی برای ورود موجی از یهودیان اوکراینی آماده شدند و مقدمات اسکان پناهندگان را فراهم کردند. ولی براساس آمار رسمی به‌دست آمده به‌وسیلهٔ هاآرتص، یهودیان بیشتر از روسیه تا اوکراین به اسرائیل آمده‌اند. براساس آمار شورای امنیت ملی اسرائیل، از ۲۴ فوریه تا ۸ آوریل ۸۳۷۱ تن مهاجر یهودی اوکراینی وارد اسرائیل شده‌اند. از سوی دیگر، ۱۲ میلیون و ۵۹۳ هزار تن روس به‌عنوان مهاجر در مدت مشابه به این کشور آمده‌اند که افزایش قابل توجهی نسبت به ۷ هزار و ۷۰۰ تن روسی دارد که در سال ۲۰۲۱ وارد اسرائیل شدند (TRTWorld, 2022).

۴-۴. روس‌زبانان در نیروهای نظامی

بیل کلینتون، رئیس‌جمهور پیشین آمریکا، در جریان کنفرانس ابتکار جهانی کلینتون در سال ۲۰۱۰، مدعی شد مهاجران روس‌زبان مانع اصلی صلح در خاورمیانه بوده‌اند. او گفت: سربازان نیروهای نظامی اسرائیل که اصالت روسی دارند و بیشتر در واحدهای رزمی و پست‌های بازرسی کرانهٔ باختری فعالیت می‌کنند، ممکن است به مشارکت در تخلیهٔ شهرک‌نشینان و تقسیم زمین تمایلی نداشته باشند. برای مردان جوان در خانواده‌های روس‌زبان، خدمت سربازی مرحلهٔ مهمی در روند جذب آنان در جامعهٔ اسرائیل به شمار می‌آید. داده‌های جدید روند نزولی شدید در سربازگیری ارتش اسرائیل و شمار فزاینده‌ای از معافیت‌ها را نشان می‌دهد. تغییرهای عمیق در جامعهٔ اسرائیل و گسترهٔ اختلاف‌ها در مورد سیاست، جنگ و هرگونه استفاده از زور، سبب خودداری از خدمت سربازی شده است. با این حال در جامعهٔ روس‌زبان، خدمت سربازی هنوز یک ضرورت است. جوان روسی و خانوادهٔ او، خدمت سربازی را نوعی دارایی اجتماعی و ابزاری برای تحرک اجتماعی می‌دانند. نسبت سربازی در خانواده‌های مهاجر حدود ۱۰ درصد از میانگین جامعهٔ بالاتر است. بیشتر این افراد در واحدهای رزمی خدمت می‌کنند (Galily, 2020: 10).

۴-۵. تأثیر روس‌زبانان در روابط اسرائیل با روسیه

اسرائیل و روسیه در زمینه فناوری‌های نوآورانه همکاری قابل‌توجهی دارند. این همکاری جنبه‌های مختلفی دارد. اسرائیل در کسب‌وکارهای نوپا و طرح‌های دانش‌بنیان سرمایه‌گذاری مهمی کرده است و در شمار کشورهای پیشرو در این زمینه است (IVC Research Center, 2017). دولت اسرائیل از سال‌های ۱۹۹۱ تا ۲۰۱۳ در حدود هزار و ۹۰۰ طرح دولتی، ۷۳۰ میلیون دلار سرمایه‌گذاری کرد. بیش از هزار و ۶۰۰ طرح نیز به شرکت‌های مستقل ارتقا یافتند. ۶۰ درصد از آنان موفق به جذب سرمایه خصوصی شدند. میزان کل سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در این حوزه ۴ میلیارد دلار برآورد شده است. بنابراین در برابر هر ۱ دلار دولتی، ۵ تا ۶ دلار سرمایه خصوصی جذب شده است (IVC Research Center, 2017). از سویی، روسیه می‌کوشد ظرفیت خود در این حوزه را توسعه دهد و از تجربه اسرائیل در این زمینه بهره‌مند شود. نبود موانع زبانی در میان دانشمندان اسرائیلی و روس مسئله بسیار مهمی است. روس‌زبانان اسرائیلی به آسانی می‌توانند با هم‌زبانان خود در روسیه ارتباط برقرار کنند. این موضوع نه‌تنها انتقال فناوری در میان دو کشور را آسان کرده است، بلکه از انتقال فناوری‌های مبادله‌شده به آمریکا نیز می‌تواند جلوگیری کند.

طرح‌های تولیدی در قلمرو روسیه با سرمایه اسرائیلی نیز بسیار مهم برآورد شده است و برای هر دو کشور سودمند است. اسرائیل هم به چنین طرح‌هایی علاقه‌مند است، زیرا هزینه تمام‌شده تولید در سرزمین آن بسیار گران‌تر است. برای روسیه این طرح‌های مشترک، فرصت فعال‌سازی امکانات صنعتی و ایجاد شغل‌های جدید برای مردم این کشور است. آمارها نشان می‌دهد ساختار تجارت روسیه و اسرائیل در سال‌های اخیر تغییر نکرده است. روسیه به تأمین کالاهایی مانند سوخت، مواد خام، الماس و تولیدات پیچیده کشاورزی و صنعتی برای اسرائیل ادامه می‌دهد. اسرائیل هم بخشی از مواد غذایی، تولیدات فناوری پیشرفته، ابزارهای موتوری، مواد و کالاهای پزشکی را برای روسیه تأمین می‌کند. در سال ۲۰۲۰ صادرات اسرائیل به روسیه ۸۲۰ میلیارد دلار و واردات آن از روسیه ۱ میلیارد دلار بود (OECD, 2022). عوامل، نمادها و مراسم فرهنگی روس‌زبانان اسرائیل، به تدریج نماد مشترکی را برای اسرائیلی‌های روس‌زبان ایجاد کرده که ابزاری برای انسجام زیرساخت روابط دو کشور است (Cohen-Goldner, Paserman, 2005: 38). ابعاد اصلی خرده‌فرهنگ روس‌زبانان شامل فرهنگ تجاری اسرائیلی‌های روس‌زبان، مؤسسه‌های عمومی و نظام فرهنگی، آموزشی، حرفه‌ای و اجتماعی این جامعه است. استفاده از زبان روسی در مؤسسه‌های تجاری، سبب شده است برای یک‌چهارم مهاجران تازه‌وارد

شغل ایجاد شود (Remennick, 2002: 515). بازرگانان روس‌زبان جایگاه خود را در اقتصاد اسرائیل محکم کرده‌اند. ۷۰ درصد از صاحبان مشاغل کوچک تنها هم‌میهنان خود را استخدام می‌کنند. ۷۲ درصد از مشتریان آن‌ها نیز روس‌زبان هستند. زبان عبری فقط برای تماس‌های خارجی شرکت‌های روس‌ها مورد نیاز است. طرح‌هایی وجود دارد که با ابتکار نهادهای اسرائیلی (به‌ویژه سوهنوت، سازمان یهودیان برای اسرائیل، نهادهای دولتی، اتحادیه‌های کارگری و احزاب سیاسی) با هدف تکمیل جذب مهاجران تازه‌وارد راه‌اندازی شده است (Feldman, 2004: 43). باید توجه داشت که عامل خارجی از دهه ۱۹۷۰ نقش مهمی در نهادهای اجتماعی روس‌زبانان داشت. سازمان‌های یهودی در آمریکا و همچنین سازمان‌های غیریهودی (مانند جنبش صهیونی‌های مسیحی) نقش مهمی در شکل‌گیری نهادهای اجتماعی اسرائیلی‌های روس‌زبان داشته‌اند.

در فضای پساشوروی، موضوع روس‌زبان‌های اسرائیل، در آمریکا و اتحادیه اروپا مورد توجه بوده است. به دلیل تلاش‌های دیاسپورای روسی و یهودی در کشورهای مستقل هم‌سود، آمریکا و کشورهای اروپای غربی، از ابتدای قرن جدید چندین مؤسسه جدید در اسرائیل ایجاد شد. برای نمونه، گروهی از بازرگانان روس‌زبان و فعالان جامعه یهودی روسیه، بنیاد بین‌المللی پیدایش (بنیاد توسعه فرهنگ و هویت روسی و یهودی) را در اسرائیل تأسیس کردند. در مورد وفاداری سیاسی روس‌زبانان اسرائیل نیز، مانند روس‌تباران در جمهوری‌های بازمانده از فروپاشی اتحاد شوروی، بحث‌هایی شکل گرفت. این پرسش که آیا آنان به صورت لابی برای کرملین و هواداری از سیاست‌های آن عمل خواهند کرد؟ با پیشینه سیاست‌های دوره اتحاد شوروی و پیشینه اجرای سیاست‌های یهودستیزی^۱ برای پاسخ کافی بوده است. بسیاری از روس‌زبانان یهودی هم بیشتر به هواداری از سیاست‌های کاخ سفید گرایش نشان داده‌اند (Tobarovsky, 2019). با این حال آنان در هموارسازی روابط اسرائیل و روسیه نقش برجسته‌ای داشته‌اند.

۵. تاثیر حمله نظامی روسیه به اوکراین بر روس‌زبانان اسرائیل

حمله روسیه به اوکراین، روس‌زبانان اسرائیل را در وضعیت پیچیده‌ای قرار داد. پیش از این جنگ، روسیه یکی از بزرگترین مراکز تجمع یهودیان در اروپا با ۱۵۵۰۰۰ تن بود و هزاران اسرائیلی نیز در این کشور زندگی می‌کردند. جمعیت یهودیان اوکراینی، هم پیش از شروع حمله، در حدود ۴۵۰۰۰ نفر بود که

1. Anti-Semitism

ششمین جامعه بزرگ یهودی اروپا را تشکیل داده بود. در فوریه ۲۰۲۲، یائیر لاپید وزیر امور خارجه اسرائیل و نفتالی بنت نخست‌وزیر اسرائیل، پس از حمله نظامی روسیه از مردم اوکراین حمایت کردند (Liz and Sokol, 2022). یک سال پس از آغاز جنگ هم در فوریه ۲۰۲۳، نخستین سفر رسمی هیئت اسرائیلی به سرپرستی وزیر امور خارجه اسرائیل به کی‌یف انجام شد. حمله روسیه به اوکراین موجب تغییر عمیق در هویت روس‌زبانان اسرائیل شده است، برخی پژوهش‌ها مانند مقاله سوتلانا چاچاشویلی - بولوتین (۲۰۲۴/۲۰۲۳) نشان می‌دهد مهاجران یهودی متولد اوکراین که سال‌ها در اسرائیل زندگی کرده‌اند، پس از تهاجم ۲۰۲۲ احساس تعلق بیشتری به هویت اوکراینی پیدا کرده‌اند. آنان پیش از جنگ خود را «روس‌زبان» یا «مهاجر شوروی» می‌دانستند، ولی جنگ هویت اوکراینی را زنده کرده و سبب فاصله‌گرفتن آنان از روسیه شده است (Chachashvili-Bolotin, 2023/2024).

پژوهشگران با مطالعه خانواده‌های روس‌زبان در اسرائیل دریافته‌اند که جنگ مرزهای فرهنگی و زبانی پیشین را به چالش کشیده است. بسیاری از خانواده‌ها در مورد معنای «روس‌بودن»، «اوکراینی‌بودن» و حتی استفاده از زبان روسی بازاندیشی کرده‌اند. در برخی خانواده‌ها آموزش زبان اوکراینی به کودکان، اهمیت بیشتری پیدا کرده و زبان روسی از یک ابزار ارتباطی صرف به موضوعی سیاسی و هویتی تبدیل شده است. بررسی‌های جامعه‌شناختی نشان داده، حمله نظامی روسیه به اوکراین، سبب تقویت هویت اوکراینی در میان روس‌زبانان اوکراینی‌تبار شده است. در نتیجه یکپارچگی این گروه بزرگ از مهاجران را در اسرائیل سست و شکننده ساخته است (Protassova and Yelenevskaya, 2024: 60).

مطالعات جامعه‌شناختی نشان می‌دهد حمله روسیه به اوکراین تأثیر چشمگیری بر دگرگونی هویت قومی مهاجرانی دارد که سال‌ها پیش از شروع این جنگ از اوکراین به اسرائیل مهاجرت کرده‌اند. این تغییر هویت، شکل هویت ترکیبی روسی-اسرائیلی را تغییر می‌دهد (Chachashvili-Bolotin, 2024: 67). این تغییر بر نگرش‌ها، ارزش‌ها، رفتارها و رویه‌های اجتماعی تأثیر می‌گذارد. تغییرهای هویتی در زوایای مختلف جامعه اسرائیل، مانند فرهنگ، اقتصاد، آموزش، بهداشت، سیاست و مانند آن بازتاب خواهد یافت. پیامد این تغییرهای هویتی می‌تواند به دیگر گروه‌های قومی و نیز روابط اکثریت-اقلیت در جامعه اسرائیل گسترش یابد.

نتیجه‌گیری

شهروندان پیشین اتحاد شوروی در اسرائیل جامعه‌ای تشکیل داده‌اند که ویژگی‌های خاصی دارد. جامعه روس‌زبانان اسرائیل خودمختاری فرهنگی و رفتاری خود را ایجاد کرده است که با سرشت منزوی محیط

ارتباطی و روابط اجتماعی ویژه مشخص می‌شود. زندگی فرهنگی آنان با زندگی مردم اسرائیل بسیار تفاوت دارد. در حوزه فرهنگ و هنر و اجتماع، روس‌زبانان یک گروه اجتماعی با تفاوت‌های آشکار نسبت به دیگر گروه‌های قومی و زبانی هستند. ریشه‌های این تفاوت در هویت روس‌زبانان، نمادهای این جامعه و رسانه‌های روسی است. اینک شمار قابل توجهی از ورزشکاران، بازیگران و خوانندگان اسرائیلی از روس‌زبانان هستند.

از همان آغاز روند مهاجرت، یهودیان روس‌زبان ظرفیت‌های بالای خود را در حوزه اقتصاد نشان داده‌اند. نیمی از مهاجران از اتحاد شوروی و پس از فروپاشی آن از روسیه و اوکراین و دیگر جمهوری‌های بازمانده از فروپاشی، تحصیلات بالا داشته‌اند. وجود این تعداد مهاجر با علم و مهارت زیاد از کشورهای پیشین اتحاد شوروی برای تقویت روابط روسیه و اسرائیل پایه مهمی بوده است. روس‌زبانان در همه سطح‌های اقتصاد و جامعه اسرائیل مشارکت دارند. در حوزه سیاست، این گروه ابزارهای سیاسی مختلفی دارند. از آنجا که دولت اسرائیل براساس ملی‌گرایی بنا شده است و اجازه توسعه ابتکار عملی خارج از جریان اصلی را نمی‌دهد، رهبران احزاب روس‌زبان، همکاری قابل توجهی با نیروهای سیاسی ملی در سپهر سیاسی اسرائیل دارند. آنان برای ایجاد یک حزب به‌طور کامل مستقل تلاش نمی‌کنند. این راهبرد تاکنون موفق بوده است. اینک روس‌زبانان نسبت به تعداد خود و با فاصله‌ای آشکار از دیگر اقلیت‌ها در امور سیاسی اسرائیل تأثیر دارند. این در حالی است که جنگ اوکراین بر یکپارچگی روس‌زبانان در اسرائیل تأثیر منفی آشکار داشته است.

Reference

- Altshuler, M. (2014), Jewish Combatants of the Red Army Confront the Holocaust, in: Soviet Jews in World War II, Academic Studies Press, (doi: doi.org/10.2307/j.ctt1zxsjkw.5).
- Andrey Diky (2019), Jews in Russia and in the USSR - Historical Sketch, translated by Alireza Valipour, Tehran: University of Tehran, [in Persian].
- Ben-Rafael, Eliezer, Mikhail Lyubansky, Olaf Gluckner, Paul Harris, Yael Israel, Willy Jasper, and Julius Schoeps (2006), Building a Diaspora: Russian Jews in Israel, Germany and the USA, Leiden: Brill.
- Chachashvili-Bolotin, Svetlana (2024), "The Russian Invasion of Ukraine and the Strengthening of Ukrainian Identity among Former Soviet Immigrants from Ukraine: Israel as a Case Study", Post-Soviet Affairs, 40 (1), 56-70, (doi.org/10.1080/1060586X.2023.2277620).

- Cohen-Goldner, Sarit, and M. Daniele Paserman (2005), *The Dynamic Impact of Immigration on Natives' Labor Market Outcomes: Evidence from Israel*, London: CEPR.
- Dmitrievna, M. T. (2018), *Russian-Israeli Relations: The Role of the Russian-Speaking Community of the State of Israel*, *Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Международные отношения*, 18 (2), 387-399, (doi: doi.org/10.22363/2313-0660-2018-18-2-387-399).
- Dominitz, Yehuda (1997), *Israel's Immigration Policy and the Dropout Phenomenon*, In: *Russian Jews on Three Continents. Migration and Resettlement*, eds. N.
- Donnitsa-Shmidt, S. (2007) "Ha Shimmer Shel Sapha o Hitpakhut Shela? Ha Sapha Rusit Shel Olim me Khever Hamedinot Haatsmaiot be Hatkhala be Israel", *Kha-ul'pan kha-khadash* 85. [in Hebrew].
- Elias, N., and M. Zel'tser-Shorer. (2007), *Bli gvulot: itonut on-line shel yotsim me brit hamoatsot ve khever hamedinot haatsmaiot be Israel*. Jerusalem: Institute for Democracy in Israel.
- Fel'dman, Eliezer (2003), *Russkii' Izrail: Mezhdv Dvukh Polyusov*, Moscow: Market DS.
- Fel'dman, Eliezer (2004), "Pragmatic Isolation' of the FSU Immigrants in Israel", Paper presented at the International Conference Russian-Speaking Jewry in Global Perspective: Assimilation, Integration and Community-Building, Ramat-Gan: Bar-Ilan University.
- Foreign Affairs (1963), *The Status of the Jews in the Soviet Union* by Moshe Decter, available at: <https://www.foreignaffairs.com/articles/russian-federation/1963-01-01/status-jews-soviet-union>, (Accessed on: 20/7/2022).
- Galili, L. (2020), *The Other Tribe: Israel's Russian-Speaking Community and How It Is Changing the Country*, Brookings, Available at: <https://www.brookings.edu/research/the-other-tribe-israels-russian-speaking-community-and-how-it-is-changing-the-country/> (Accessed on: 29/10/2022).
- Gitelman, Zvi (2001), *A Century of Ambivalence: The Jews of Russia and the Soviet Union, 1881 to the Present*, 2nd ed, Bloomington: Indiana University Press.
- Glikman, Yaacov (1996), *Russian Jews in Canada: Threat to Identity or Promise of Renewal?* Jerusalem: The Magnes Press.
- Glöckner, Olaf (2010), *Immigrated Russian Jewish Elites in Israel and Germany after 1990*, Published online at the Institutional Repository of the University of Potsdam: URL <http://opus.kobv.de/ubp/volltexte/2011/5036/> (Accessed on: 20/12/2022).
- IVC Research Center (2017), "Summary of Israeli High-Tech Capital Raising-Q4/2015", Available at: <http://www.ivc-online.com/Research-Center/IVC-Publications/IVC-Surveys/High-Tech-Capital-Raising> (Accessed on: 29/10/2017).
- Katz, M. N. (2018), *Russia and Israel: An Improbable Friendship*, in: S. S. Nicu Popescu, *Russia's Return to the Middle East: Building Sandcastles*, Paris: European Union Institute for Security Studies.
- Khakokhen, D. (1994), *Ha Shita Shel Klita Yashara ve Toladot Shela: Ha Integratsiya Sotsiyalit ve Tarbutit Shel Olim me Khever Hamedinot Haatsmaiot be Hatkhala Shel 1990s*, Jerusalem: Institute for the Study of Israel.
- Khanin, Vladimir, (2004), *Russkie' i Vlast' v Sovremennom Izraile*, M.: IIIiBV.
- Khanin, Vladimir (2004), "The Israeli 'Russian' Community and Immigrants Party Politics in the 2003 Elections", *Israel Affairs*, 10 (4), 146-180. (doi: doi.org/10.1080/1353712042000283739).
- Khanin, Vladimir (2006), *Vokrug Razmezhevaniya: Obshchestvo i Politika Izrailya v 2005 Godu*. M.: IBV.

- Khanin, Vladimir (2007), The Revival of 'Russian' Politics in Israel: The Case of the 2006 Election, *Israel Affairs*, 13, (2), 346-367
(doi: doi.org/10.1080/13537120701204944).
- Khanin, Vladimir (2010), "Aliyah from the Former Soviet Union: Contribution to the National Security Balance" Position paper presented on behalf of the Israeli Ministry of Immigrant Absorption to the 10th Annual Herzliya Conference, Israel's National Security Balance, IDC Herzliya.
- Khanin, Vladimir (2010), "The Beiteinu (Israel Our Home) Party between the Mainstream and 'Russian' Community Politics", *Israel Affairs*, 16 (1), 105-123.
(doi: doi.org/10.1080/13537120903462035)
- Khanin, Vladimir (2014), *Tretii Izrail'*: Russkoyazychnaya Obshchina i Politicheskie Protsessy v Evreiskom Gosudarstve v Nachale XXI Veka, Moscow: Institut Blizhnego Vostoka.
- Khanin, Vladimir (2015), "The Political Transformation of the Israeli 'Russian' Street in the 2013 Elections", *Israel Affairs*, 21 (2), 245-261.
(doi: doi.org/10.1080/13537121.2015.1008244)
- Koolae, Elaheh (2001), "Russian Jews before and after the October Revolution of 1917", *Politics Quarterly*, 54 (1), 103-136, [in Persian], (Available at: https://jflps.ut.ac.ir/article_12540.html (Accessed on: 23/10/2022)).
- Koolae, Elaheh (2002), "Development of Relations between the Russian Federation and Israel (with Emphasis on the Islamic Republic of Iran)", *Politics Quarterly*, 57 (3), 11-56, [in Persian]. (Available at: https://jflps.ut.ac.ir/article_11092.html (Accessed on: 23/10/2022)).
- Koolae, Elaheh (2004), *Causes and Consequences of the Development of Relations between the Russian Federation and Israel*, Tehran: Faculty of Law and Political Science Publication, [in Persian].
- Koolae, Elaheh and Hamidreza Azizi (2020), *Contexts, Factors and Consequences of Developments in Russia's Middle East Policy*, Tehran: University of Tehran Publication, [in Persian].
- Kramer, Martin, (2017), "Who Saved Israel in 1947?", Washington Institute, available at: <https://www.washingtoninstitute.org/media/1616> (Accessed on: 20/7/2022).
- Lasensky, S. B., & Michlin-Shapir, V. (2019), *Avoiding Zero-Sum: Israel and Russia in an Evolving Middle East*, Milano (Italy): Publication of the Institute for International Political Studies (ISPI).
- Lazin, Fred A (2005), *The Struggle for Soviet Jewry in American Politics: Israel Versus the American Jewish Establishment*, NY: Lexington Books.
- Leshem, Elazar, and Moshe Lissak (1999), *Development and Consolidation of the Russian Community in Israel*, Jerusalem: Magnes Press.
- Liz, J., and S. Sokol (2022), "In First Official Statement, Israel Says It Supports Ukraine's Territorial Integrity, Sovereignty", *Haaretz*, <https://www.haaretz.com/israel-news/2022-02-23/ty-article/in-first-official-statement-israel-says-it-supports-ukraines-territorial-integrity/0000017f-f44a-d887-a7ff-fcee63130000>.
- Magen, Z., & Naumkin, V. (2013), *Russia and Israel in the Changing Middle East*, Israel: Institute for National Security Studies.
- Mousavi, Seyed Hamed and Amin Naeeni (2019), "The Development of Russia-Israel Relations and its Impact on Iran's Interests", *Politics Quarterly*, 49 (2), 495-514, [in Persian].
(doi: 10.22059/JPQ.2019.241131.1007128).
- Niznik, Marina (2010), "Russian Language in Israel – Is it Half Alive or Half Dead?" Paper presented to the National Challenge – the Third Ashdod Conference on Aliya and Absorption, Ashdod.

- OEC (2022), "Russia/Israel", Available at: <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/rus/partner/isr>, (Accessed on: 07/04/2022).
- Porath, J. D. (1973), *Jews in Russia: The Last Four Centuries; a Documentary History*, United Synagogue Book Service.
- Protassova, Ekaterina and Maria Yelenevskaya (2024), "Changes in the immigrant Russian-speaking family language policy during the war in Ukraine", *Frontiers in Psychology*, (doi: 10.3389/fpsyg.2024.1385420).
- Remennick, Larisa (2002), "Transnational Community in the Making: Russian-Jewish Immigrants of the 1990s in Israel." *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 28 (3), 515-530.
- Remennick, Larissa (2007), *Russian Jews on Three Continents: Identity, Integration and Conflict*, New Brunswick, NJ: Transaction.
- Remennick, Larisa (2008), "Russkie Izrail'tyane Glazami Sotsiologa: Kul'tura i Obraz Zhizni", Moscow: IV RAN Natalis.
- Remennick, Larisa (2015), "The Two Waves of Russian-Jewish Migration from the USSR/FSU to Israel: Dissidents of the 1970s and Pragmatics of the 1990s", *Diaspora: A Journal of Transnational Studies*, 18 (1-2), 44-66. (doi: 10.1353/dsp.2015.0005).
- Ro'i, Y. (2016), *Jews and Jewish Life in Russia and the Soviet Union*, England: Routledge.
- Roi, Yaacov (2012), *The Jewish Movement in the Soviet Union*, Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Rosenblum, I. and T. Hershman (2013), *Media Consumption among Immigrants from the CIS*, [Research Report], Tel-Aviv: PORI.
- Senderovich, S. (2022), *How the Soviet Jew Was Made*, United States: Harvard University Press.
- Shafaghatnia Abad, Javad and Aliakbar Jafari (2021), "The Effects of Russia-Israel Relations on Iran's National Interests (1990-2020)", *World Politics*, 10 (4) 71-104, [in Persian]. (doi: 10.22124/WP.2022.18155.2674).
- Sharbaf, Javad and Hajar Jasast (2019), "Russia-Israel Relations in the Light of Iran's Regional Role", *Foreign Relations Quarterly Journal*, 11 (4), 143-170, [in Persian]. (doi: 20.1001.1.20085419.1398.11.4.6.7).
- Szaynok, B. (2002), "The Anti-Jewish Policy of the USSR in the Last Decade of Stalin's Rule and Its Impact on the Eastern European Countries with Special Reference to Poland", *Russian History*, 29 (2-4), 301-315, Available at: <http://www.jstor.org/stable/24660789> (Accessed on: 29/10/2022).
- Tobarovsky, Isabella, (2019), "Israel's Russian Speaking Minority: Political Force in the Knesset?" *Idle*, available at: <https://ridl.io/israel-s-russian-speaking-minority-political-force-in-the-knesset/> (Accessed on: 20/12/2022).
- TRTWorld (2022), "Israel Faces a Bigger Influx of Russian Jews than Ukrainian Jews", available at: <https://www.trtworld.com/magazine/israel-faces-a-bigger-influx-of-russian-jews-than-ukrainian-jews-56189/amp> (Accessed on: 20/12/2022).